

Svarīga informācija par darbībām ar ozona slāni noārdošām vielām un fluorētām siltumnīcefekta gāzēm

Ozona slāni noārdošās vielas (OSNV)

Lai īstenotu Vīnes konvencijas par ozona slāni aizsardzību Monreālas protokola par ozona slāni noārdošām vielām prasības Eiropas Savienībā ir pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 16. septembra regula Nr. 1005/2009 par ozona slāni noārdošām vielām [http://eur-lex.europa.eu/search.html?DTN=1005&DTA=2009&qid=1485766929423&DB_TYPE_OF_ACT=regulation&CASE_LAW_SUMMARY=false&DTS_DOM=ALL&excConsLeg=true&typeOfActStatus=REGULATION&type=advanced&SUBDOM_INIT=ALL_ALL&DTS_SUBDOM=ALL_ALL] (turpmāk- regula 1005/2009). Regulas terminoloģijā ozona slāni noārdošās vielas ir "kontrolējamās vielas" un izsmeļošs to uzskaitījums ir sniegts regulas 1005/2009 I pielikumā.

OSNV importa un eksporta licencēšana

OSNV imports un eksports, ko atļauj regula 1005/2009 virknē tās 15. un 17.pantos paredzēto izņēmumu ir pakļauts licencēšanai.

Licencēšanu veic Eiropas Komisija (EK) [http://ec.europa.eu/clima/policies/ozone_lv]. EK aprēķina un nosaka kvotas OSNV importam brīvai apgrozībai.

Lai iegūtu licenci OSNV importam vai eksportam, nepieciešams reģistrēties un pēc tam pieslēgties EK izveidotajai elektroniskajai licencēšanas sistēmai [saite: http://ec.europa.eu/clima/policies/ozone/ods_lv]. Importam un eksportam nepieciešamas atsevišķas licences.

Lai sniegtu atbalstu licencēšanas procesā, EK ir sagatavojusi metodisko materiālu – vairākas rokasgrāmatas, kas pieejamas EK OSNV licencēšanas elektronisko rokasgrāmatu bibliotēkā [<https://circabc.europa.eu/w/browse/d514949d-f5cf-484c-b274-fdafeeb87ae4>] (angļu val.; nepieciešams pieslēgties kā reģistrētam lietotājam).

ES spēkā ir īpaši noteikumi noteiktu OSNV importēšanai izmantošanai laboratorijas un analītiskiem mērķiem (regulas 1005/2009 10.pants un Komisijas 2011.gada 24.marta Regula (ES) Nr. 291/2011 par kontrolēto vielu, izņemot daļēji halogenētos hlorfluorogļūdeņražus, būtiskiem laboratorijas un analītiskiem lietojumiem Savienībā saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1005/2009 par ozona slāni noārdošām vielām [<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1485768096843&uri=CELEX:32011R0291>]).

OSNV var tikt izmantotas laboratoriskiem mērķiem ja tām nav pieejamas atbilstošas alternatīvas. Visiem OSNV importētājiem, piegādātājiem un lietotājiem jāreģistrējas Eiropas komisijas izveidotajā reģistrā (labODS) [http://ec.europa.eu/clima/policies/ozone/ods_lv].

Kombinētās nomenklatūras kodi

Visām OSNV ir piešķirti specifiski Kombinētās nomenklatūras kodi, kas uzskaitīti regulas 1005/2009 IV pielikumā. Papildus EK ir izveidojusi Kombinētās nomenklatūras kodu sarakstu citām precēm, uz ko var attiekties regulas 1005/2009 noteikumi. Šis saraksts pieejams EK OSNV licencēšanas elektronisko rokasgrāmatu bibliotēkā

[<https://circabc.europa.eu/w/browse/772132eb-0071-4e96-8058-e29592766a18>]

(nepieciešams pieslēgties kā reģistrētam lietotājam). Saraksta 2016.gada 15.janvāra versija pieejama šeit [<https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/b5e05f4f-204a-4485-a8e4-be17303b59f9/CN%20codes%20v5%20LV.pdf>] (nepieciešams pieslēgties kā reģistrētam lietotājam).

Importējot preces ar Kombinētās nomenklatūras kodiem, kas atbilst tiem, uz ko var attiekties regulas 1005/2009 prasības, importētājiem un eksportētājiem jāpārlicinās, vai gadījumā, ja prece ir vai satur OSNV, ir saņemtas atbilstošās licences. Licences nav nepieciešamas, ja preces ar attiecīgajiem Kombinētās nomenklatūras kodiem nesatur vielas, uz ko attiecas regula 1005/2009.

Fluorētās siltumnīcefekta gāzes

Fluorētās siltumnīcefekta gāzes (fluorogļūdeņraži jeb F-gāzes, jeb HFC) ir dzesēšanā, saldēšanā un dažos citos pielietojumos izmantojamo ķīmisko vielu grupa, kam piemīt arī ievērojams siltumnīcefekta potenciāls, kas atkarībā no konkrētās vielas no vairākiem desmitiem līdz padsmi tūkstošiem reižu pārsniedz pazīstamākās siltumnīcefekta gāzes-oglekļa dioksīda siltumnīcefekta potenciālu.

Ozona slāni noārdošo vielu izņemšanas no aprites rezultātā F-gāzu izmantošanas apjomi saldēšanas un gaisa kondicionēšanas iekārtās, izolācijas putās, aerosolos un ugunsdzēsības iekārtās kā ES tā pasaulē būtiski pieaug radot bažas par to ietekmi uz klimatu.

Lielākās daļas izplatītāko F-gāzu dzīves ilgums atmosfērā nav liels, taču iekārtu, kurās tās izmantotas, lietošanas ilgums var sasniegt par 50 gadus, tāpēc viens no pamatojumiem Eiropas Komisijai nākot klajā ar nu jau pieņemtās regulas projektu bija nepieciešamība rīcībai tagad, lai novērstu iespējamās F-gāzu emisijas no iekārtām, kurās tās uzpildītas, nākotnē.

F-gāzu apriti un izmantošanu regulē un ierobežo Eiropas Parlamenta un Padomes regula Nr. 517/2014 par fluorētām siltumnīcefekta gāzēm [http://eur-lex.europa.eu/search.html?DTN=0517&DTA=2014&qid=1508308828516&DB_TYPE_OF_ACT=regulation&CASE_LAW_SUMMARY=false&DTS_DOM=ALL&excConsLeg=true&typeOfActStatus=REGULATION&type=advanced&SUBDOM_INIT=ALL_ALL&DTS_SUBDOM=ALL_ALL].

Šī regula, kas stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī, tas ir - 9.jūnijā un ko piemēro no 2015. gada 1. janvāra, atceļ līdz tam spēkā bijušo regulu (EK) Nr. 842/2006.

Regulas 517/2014 regulas nozīmīgākās prasības ietver, bet neaprobežojas ar:

- nozīmīgāko aprītē ES tirgū esošo F-gāzu pārdošanas apjomu pakāpenisku samazināšanu līdz 2030.gadam līdz vienai piektdaļai no pašreizējā apjoma (15.pants un V pielikums),
- Turpmāku pakāpenisku F-gāzu izmantošanas aizliegšanu atsevišķās iekārtās (11.pants un III pielikums),
- F-gāzu emisiju novēršanu no iekārtām nosakot prasības kontrolei, apkopei un f-gāzu savākšanai,

Licencēšana un personāla sertifikācija

Ministru kabineta 2011.gada 12.jūnija noteikumi Nr.563 "Noteikumi par īpašiem ierobežojumiem un aizliegumiem attiecībā uz darbībām ar ozona slāni noārdošām vielām un fluorētām siltumnīcefekta gāzēm prasības par ozona slāni noārdošajām vielām un fluorētajām siltumnīcefekta gāzēm, kas ir aukstuma aģenti" [<https://likumi.lv/doc.php?id=233736>], nosaka, ka personām, kas veic OSNV un F-gāzes saturošu iekārtu uzstādīšanu, apkalpošanu un citas ar šādām iekārtām saistītas darbības, ir nepieciešams sertifikāts, kas apliecina personas kompetenci šādu darbību veikšanā. Latvijā šādus sertifikātus izsniedz Latvijas Saldētājiem inženieru asociācija [<http://lsia.lv/index.php?part=2&part2=1&us=4107650>].

Tāpat minēto darbību veikšanai ir nepieciešama speciāla atļauja (licence) darbībām ar ozona slāni noārdošām vielām vai fluorētām siltumnīcefekta gāzēm, ko izsniedz Valsts vides dienests. Vairāk informācijas par licences iegūšanu šeit [http://www.vvd.gov.lv/public/fs/CKFinderJava/files/nepieciešamie_dokumenti_aukstuma_amenti.PDF].